

UNDERSVINGSPLAN DEL- OG SLUTMÅL GEOGRAFI 4. – 9. KLASSE

Formål

Formålet med geografiundervisningen er, at bibringe eleverne viden og forståelse af de naturgivne og kulturskabte forudsætninger for levevilkår i verdens forskellige egne samt samfundenes udnyttelse af naturgrundlag og ressourcer. Undervisningen skal fremme elevernes forståelse af fremmede kulturer og give dem mulighed for at udvikle engagement, selvstændig stillingtagen til og ansvarlighed over for problemer vedrørende udnyttelse af naturgrundlag, problemer vedrørende ressourcer og den kulturskabte omverden samt ansvarlighed i forhold til konsekvenserne for miljø og levevilkår.

4. klasse

Målet for geografiundervisningen på dette alderstrin er at opbygge bevidstheden om de helt nære og for eleverne kendte omgivelser. Man kan starte geografiundervisningen med, at eleverne tegner kort af deres klasselokale set i fugleperspektiv. Hvordan ser elevens værelse ud derhjemme i samme perspektiv? Elevens bolig? Den vej eleven bor på? Elevens skolevej? Gennem vandringer i omegnen vises, hvordan terrænet falder og stiger, og hvor åen løber.

Vandet bliver den store læremester, der fortæller om terrænet og menneskets brug af det. Jordbrug, håndværk, handel og industri er virksomheder, der er placeret i et meningsfyldt forhold til landskabet. Eleverne skal udvikle en evne til at se det velkendte med nye øjne og få en forståelse af sammenhængen mellem landskab og menneske. Der tegnes kort med signaturer.

Derefter tager man fat på hele Danmark ud fra de geografiske områders særpræg. Det første Danmarkskort tegnes eller males.

Delmål efter 4. klasse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- kende til elevens helt nære geografiske omgivelser
- kende til enkle principper for korttegning
- tegne enkle kort
- forstå typiske landskabsformer som grundlag for forskellige former for erhverv før og nu
- kende til Danmarkskortet med store øer, større byer mm.

5. klasse

I 5. klasse udvides den naturgeografiske forståelse til at omfatte Norden, dvs. Norge, Sverige, Finland, Færøerne, Island og Grønland. Danmark ses i sammenhæng med omgivelserne, men de politiske grænser er af underordnet betydning, selv om de er med på kortet.

I Norden ses på de topografiske forskelle, og man kan tage et tema op som f.eks. de forskellige landes forhold til havet (Nordsøen og Østersøen), hvilket kan belyse noget af det egenartede for hvert lands folkeliv og erhvervstraditioner. Også andre karakteristiske fænomener for landene tages op.

Andre emner kan være: Menneskets kamp og liv med naturen før og nu. Naturgrundlaget og dets udnyttelse. Kulturlandskabet bliver til. Malmbrydning – fiskeri – landbrug – skovbrug.

Arbejdshæfter og korttegning udarbejdes og navnestoffet øves.

Delmål efter 5. klasse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- genkende de nordiske landes karakteristiske omrids på et kort
- kende til havstrømmenes indvirkning på landenes klima
- forstå lokalbefolkningens levevilkår og samfundsudviklingen ud fra den nære omegns naturforhold
- kende til forskellene mellem vore og vore nabofoles naturgivne forudsætninger for udvikling af erhverv og samfund

6. klasse

Europa fremstilles som en geografisk helhed. Der lægges stor vægt på landskaberne, den naturlige inddeling af verdensdelen med dens bjergkæder, dale og floder, lavland og højsletter, halvøer og kyststrækninger samt variationen i jordbund, bevoksning og klima. Det er væsentligt at kende menneskenes virke, deres sprog- og kulturtraditioner der fører videre til dannelsen af nationer, deres egenart og deres kulturcentre i de store byer. Korttegning, selvstændigt brug af kilder, biblioteksbesøg og en lille særopgave om et enkelt land er naturlige arbejdsopgaver udover det almene stof, der arbejdes med i periodehæftet.

Jordens klimazoner skildres i en stor global sammenhæng i sine mest karakteristiske former i sammenhæng med meteorologiske forhold og årstidernes veksling. Store biotoper som ækvatorial regnskov, ørken, middelhavsvegetation, cirkumpolar nåleskov og polarområderne beskrives konkret med eksempler fra dyre- og planteliv. Perioden er i høj grad præget af stærke kontraster og store, altomfattende sammenhænge i jordens liv. Menneskenes kulturdannelse under forskellige, til dels ekstreme vilkår, danner en naturlig fortsættelse, en første etnografi, med beskrivelser af eksempelvis buskmænd og eskimoer.

Mineralogi og petrografi kan også knyttes til geografien, hvor man kan trække frem, at nogle bjergkæder er ældre end andre, og hvordan forskellige bjergarter påvirker landskabet forskelligt, f.eks. forskellen mellem goldt silikatrigt fjeld, der giver sparsom vegetation og kalkrige sedimentbjergarter, der giver rig og frodig vegetation. For at øge udbyttet for eleverne, bør man vælge en bjerg- eller jordtype, man kan finde lokalt, så eleverne selv kan komme ud og se og føle på jorden.

Delmål efter 6. klasse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- kende Europas grænser
- have kendskab til hvilke lande der ligger i Europa
- have forståelse for landskabets indvirkning på levevilkårene for mennesker og dyr
- have kendskab til de fem klimazoner
- kende til de forskellige klimazoners unikke kendetegn i form af deres plante- og dyreliv

7. klasse

Verdens geografi ud fra kontinenternes indbyrdes forhold og egenart. Historietimernes beskrivelse af de store opdagelser i 14 - 1500-tallet giver en baggrund for at favne jordkloden på en anden måde end tidligere, sådan at de forskellige verdensdele med deres natur, indbyggere og kulturer nu kan beskrives indgående. Et vigtigt princip for undervisningen er, at motiverne fra fysisk geografi, etnografi, historie og naturfag indgår i en helhed. Der arbejdes videre med korttegning, og i slutningen af 7. klasse bør eleverne have en omtrentlig forestilling af, hvordan kloden ser ud i store træk, herunder også hvilke have der skiller verdensdelene.

Rækkefølgen af en grundigere gennemgang af verdensdelene kan variere, men de forskellige kontinenter udenfor Europa bliver gennemgået i historisk sammenhæng på et senere klassetrin.

Den første undervisning i astronomi udgår fra et geocentrisk synspunkt, da det er væsentligt, at eleverne kan forbinde sig med det, de selv kan iagttage med deres sanser. Der arbejdes med hovedmomenter som solens daglige og årlige bevægelser på de forskellige breddegrader, månefasernes veksling og forholdet til ebbe og flod, formørkelser, de vigtigste cirkumpolare stjernebilleder på den nordlige halvkugle, dyrekredsen, de fem synlige planeter og deres bevægelser i hovedtræk. I tillæg omtales gerne meteorer, kometer og stjerneskyer. Der arbejdes med tidsregningens sammenhæng med himmelbevægelserne. Skudår, bevægelige højtider, tidszonerne og datolinjen forklares.

Delmål efter 7. klasse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at:

- anvende kortet som et væsentligt arbejdsredskab til at søge viden om - og give svar på geografiske spørgsmål
- kende til principper for korttegning
- kende verdensdele, lande, byer mm. på kort og globus
- kende verdenshavene og have kendskab til de kap der skiller dem
- foretage enkle geografiske undersøgelser, herunder vejr- og himmelobservationer i lokalområdet og på ekskursioner
- kunne udpege den nordlige halvkugles vigtigste stjernebilleder
- forstå fænomenerne sol- og måneformørkelser
- kende til månens kredsløb og faser samt dens indvirkning på jorden gennem ebbe og flod
- kende til reglerne for fastsættelse af de bevægelige højtider

8. klasse

I tilknytningen til verdenshistorien er det naturligt at tage Amerikas og Afrikas geografi og etnografi op. Kontinenterne og deres natur beskrives, men også urbefolkningerne og deres kultur. Overgangen til moderne tid sættes i fokus, europæernes kolonisering med skyggesider som f.eks. trekantshandelen, videre om globaliseringen af varehandelen, baggrunden for vor tids økonomi og problemer. Egnede emner kan være: Madproduktion, naturlige rigdomme, industrialisering, rige og fattige lande.

I astronomi kan det være aktuelt at indlede med ældre tiders mytologiske forhold til himmelfænomenerne, før man går ind på overgangen fra det ptolemeiske til det kopernikanske verdensbillede. Astronomiens historie er en vigtig del af perioden. Her knyttes der an til klassetrinets hovedtema: Renæssancen, med biografier om Kopernikus, Giordano Bruno, Tycho Brahe, Johannes Kepler og Galileo Galilei.

Delmål efter 8. klasse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- sammenligne egne levevilkår med levevilkår i andre europæiske lande og med levevilkår i fattige lande
- sammenholde landes og regioners erhvervsmæssige og økonomiske udvikling med levevilkårene
- kende til fremmede kulturers levevis, værdier og normer og drage sammenligninger mellem disse og levevis og normer i eget land før og nu
- kende til befolkningsudvikling
- kende til befolkningens og befolkningstilvækstens globale fordeling
- beskrive industrilokaliseringen i verden i forhold til råstoffer, transport og markeder
- kende til fordelingen af rige og fattige regioner i verden
- beskrive levevilkår i forskellige regioner ved hjælp af geografiske kilder og hjælpemidler
- sammenligne geografiske forhold lokalt, regionalt og globalt
- anvende geografiske metoder og færdigheder i forståelse og perspektivering af aktuelle naturfænomener og problemer knyttet til menneskets udnyttelse af naturgrundlaget

9. klasse

Geologiske processer og deres landskabsdannende virkninger er centrale temaer i 9. klasse.

Herunder behandles mineraler og bjergarter, deres dannelse og forvitring, transport og aflejringer.

Vigtige magmaer, metamorfer og sedimenter gennemgås med deres kendetegn og egenskaber. Bjergarternes betydning for minedrift og industri. Olieforekomster og olieindustri. Jordarter og deres betydning som grundlag for landbrug. Kalk og kisel forbindelser og deres betydning og økologiske sammenhæng med landskabet. Karstlandskab og drypstenshuler. Foraminiferer, radiorier og diatomer.

Studier af vulkaner, jordskælv, oceanhøjderygge og dybgrave. Seismologi og denne videnskabs betydning for udviklingen af teorierne om kontinentalforskydning og pladetektonik. I denne sammenhæng præsentation af fossilmagnetisme og fossiler. Desuden temaer ang. istider og gletscherdannelse, samt disses betydning for landskabs udformning.

Det globale klima og den menneskeskabte drivhuseffekt.